

Уляна Савків

кандидат економічних наук, доцент

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Підприємницька діяльність під час воєнного стану відбувається в умовах підвищеного рівня ризиковості. Невизначеність внутрішнього та зовнішнього середовища змушує підприємця приймати ризик, який може обумовлювати значні втрати. Відсутність повної інформації, тенденцій до зростаючих загроз, елементи випадковості та інші економічні умови господарювання обумовлені війною, роблять процес управління важкопрогнозованим.

Сьогодні кожен із суб'єктів ринкових відносин на усіх рівнях відчуває на собі вплив непередбачених обставин та ризикових ситуацій, адекватна реакція на котрі дозволяє зберегти ресурси та становище на ринку [2].

Підприємець прагне вести свою діяльність таким чином, щоб зменшити величину збитків та досягти певного рівня прибутковості. Підприємства намагаються удосконалити систему управління ризиками. Застосування певного інструментарію управління ризиком дає суб'єкту підприємництва можливість адекватно реагувати на загрози через розробку і реалізацію ефективних стратегій поведінки, здійснення відповідних антикризових заходів.

Ризики є невід'ємною частиною діяльності будь-якого підприємства, тому система управління ризиками повинна включати заходи щодо виявлення, ідентифікації, оцінювання та нейтралізації ризиків у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Ризик – це ймовірність загрози втрати підприємством частини своїх ресурсів, доходів або наявності додаткових витрат у результаті здійснення виробничої, фінансової діяльності [2].

Управління ризиками – центральна ланка стратегічного управління підприємством. Процес управління ризиками ґрунтується на системному аналізі ризиків відповідно до виду діяльності підприємства.

Об'єктом управління ризиками є фінансово-господарська діяльність підприємства за умов невизначеності.

Суб'єкт такого управління – це група менеджерів підприємства та/або фахівців спеціалізованих компаній, які через комбіновані дії здійснюють цілеспрямовану диверсифікацію ризиків для ефективної фінансово-господарської діяльності.

Ризики повинні завжди бути в центрі уваги власників підприємств. Саме вони найбільше зацікавлені у виявленні ризиків, розробленні та реалізації програми управління ризиками. Логіка управління проста і зрозуміла: чим ефективніше управління ризиками, тим вища прибутковість бізнесу. Тому завдання ризик-менеджменту – ідентифікація ризиків та управління ними.

В процес управління ризиками доцільно включити виконання таких процедур: планування управління ризиками; ідентифікація ризиків; якісна оцінка ризиків; кількісна оцінка; планування реагування на ризики; моніторинг і контроль ризиків.

Планування управління ризиками базується на рішенні підприємства реалізувати комплекс процедур управління ризиками, вибір методології, джерел даних для ідентифікації ризику, часовий інтервал для аналізу ситуації.

Ідентифікація ризиків спрямована на визначення, які ризики здатні вплинути на діяльність підприємств. Ідентифікація ризиків не буде ефективною, якщо вона не буде проводитися на постійній основі. На етапі ідентифікації ризиків слід залучати якнайбільше учасників: менеджерів проєкту, замовників, користувачів, незалежних фахівців тощо.

Оцінка ризику – це опис виявлених ризиків, у процесі якого визначають їх характеристики та яка імовірність настання ризику, а також розмір можливих наслідків.

Якісна оцінка ризиків – це проведення якісного аналізу ідентифікації ризиків і визначення тих ризиків, що вимагають швидкого реагування. Така оцінка ризиків визначає ступінь важливості ризику та вибирає спосіб реагування. Важливу роль на даному етапі відіграє доступність інформації, на основі якої можна визначити пріоритети для різних категорій ризиків. Якісна оцінка ризиків – це оцінка умов виникнення ризиків та визначення їх впливу стандартними засобами та методами. Використання цих засобів допоможе частково уникнути невизначеності, яка сьогодні часто зустрічається. Саме тому повинна відбуватися постійна переоцінка ризиків.

Кількісна оцінка ризиків дає можливість визначити ймовірність виникнення ризиків та їх наслідки, що допомагає групі управління ухвалювати рішення та уникати невизначеностей.

Вплив на ризик – це застосування способів впливу на ризики підприємства для мінімізації та нейтралізації їх наслідків. Мінімізація ризиків передбачає розробку технологій та методів зниження негативного впливу ризиків на діяльність суб'єкта господарювання.

Моніторинг та контроль ризиків – це комплексний процес ідентифікації, аналізу, передбачення нових ризиків, відстеження ідентифікованих ризиків, а також перевірка і процедури реагування на ризики. Для цього створюються органи керування ризиком на даному господарському об'єкті. Органом керування може бути фінансовий менеджер по ризиках або відповідний апарат керування.

Ефективність управління ризиками залежить від точної інформації, яка надається різними відділами, тому ризик-менеджеру необхідно в якості джерел досліджувати такі документи: технічну документацію; первинні документи; управлінську та фінансову звітність; дані щоквартальних та річних фінансових звітів; бухгалтерську звітність; результати інспекційних перевірок; аудиторські висновки; висновки експертів (внутрішніх – головних спеціалістів, начальників відділів, головного бухгалтера, юристів; зовнішніх спеціалістів). Особливу увагу слід приділити системі бухгалтерського обліку. В інформаційній

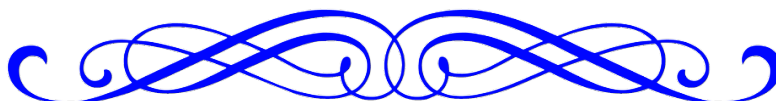
системі суб'єкта господарювання вона описує, фіксує та здійснює аналіз його фінансово-господарської діяльності.

Система управління ризиками має містити програму контролю за виконанням визначених завдань, оцінку ефективності заходів, що проводяться, а також систему заохочень на всіх рівнях організації.

Необхідною умовою у діяльності підприємств, яка характеризується підвищеною ризикованістю, є створення та вдосконалення системи управління ризиками. Механізм прийняття рішень на основі запропонованого алгоритму управління ризиками забезпечить ефективний менеджмент на тактичному та стратегічному рівнях. Комплексне управління ризиками дозволить визначати шляхи забезпечення стійкості господарюючого суб'єкта та здатність протистояти несприятливим викликам в умовах воєнного часу.

Література:

1. Самойленко В. В. Особливості формування системи управління ризиками на підприємстві. *Вчені записки Таврійського Національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Економіка і управління. Київ : Гельветика. 2022. Т. 33 (72). № 1. С. 28–36.
2. Старостіна А. О., Кравченко В. А. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. К. : ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2004. 200 с.
3. Сидор Г. В., Савків У. С. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності в умовах пандемії Covid-19. Постпандемічний розвиток суспільства: економічні, соціальні та психологічні аспекти : колективна монографія / за ред. канд. екон. наук, доц. Кульчицької Н. Є. Чортків : ЗУНУ, 2022.

*Алевтина Санченко,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації
господарського права та законодавства, керівниця Центру
перспективних досліджень і співробітництва з прав людини в сфері
економіки Державної установи «Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Макутова НАН України»,
м. Київ, Україна*

ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ОНОВЛЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Ухвалені в 2020 році Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року (далі Концепція) та План заходів з її виконання [1] стали першими в Україні системними політико-правовими документами, що в основному інкорпорували міжнародно визнані та поширювані впродовж останніх п'ятдесяти років регулі відповідальної ділової поведінки. Нині авторитет суб'єктів господарювання у ринкових відносинах світового та регіонального рівнів базується не лише на